

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Sluppen, 7468 Trondheim

Sentralbord: 73 19 90 00

Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

Saksbehandler
Johan Sandberg
Landbruk og bygdeutvikling

Innvalgstelefon
73 19 92 71

Vår dato
28.11.2011
Deres dato

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2011/5842-510
Deres ref.

Det kongelige landbruks- og matdepartement
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

2011 10 0596 - 73

LPINM 66

Høringsuttalelse av NOU 2011: 4 Mat, makt og avmakt

Norsk økonomi har etter 1945 i stor grad vært preget av en blandingsøkonomi. Landbruket er en av de sektorene som har hatt og fortsatt har sterk grad av statlig styring. De årlige jordbruksforhandlingene er kanskje den delen av dette systemet som er mest synlig i mediebildet. I de seinere åra har graden av statlig styring i landbruket blitt mindre. Innen dagligvarehandelen har markedsøkonomien blitt mer dominerende. Framveksten av de store paraplykjedene innen dagligvarehandelen har vært med på å sette reguleringene i landbruket under et stadig større press. Det har blitt stilt spørsmål om denne dereguleringen kan fortsette uten at det vil få store konsekvenser for samfunnsmålene med landbruket.

I mandatet for matkjedutvalget er hovedmålet med utredningen blant annet å beskrive hvilke konsekvenser utviklingen innen matvarekjeden har hatt og vil kunne ha framover.

Matmaktutvalget har sett på forhandlingsmekanismene innen dagligvarebransjen og foreslår at denne typen forhandlinger bør gjennomføres etter et prinsipp om god handelsskikk. Det skisseres i meldingen et generelt prinsipp.

Fylkesmannen stiller seg positiv til å innføre et slikt prinsipp om god handelsskikk i dagligvarebransjen.

Matmaktutvalget mener også at en bør vurdere å se på andre forhold i avtaleforholdene som blant annet langsiktighet og forutsigbarhet. Fylkesmannen slutter seg også til dette.

Fylkesmannen har gjennom sitt arbeid med lokalmatstrategi kontakt med mange produsenter innen grøntsektoren. Flere av disse har uttrykt en viss bekymring over utviklingen av forhandlingssituasjonen med dagligvarekjedene.

Fylkesmannen ser gjerne at forhandlingssituasjoner av denne type får en størst mulig grad av forutsigbarhet. Grøntproduksjoner er kostnadsintensive og skal investeringer være lønnsomme vil det kreves en viss grad av forutsigbarhet. For liten forutsigbarhet kan føre til liten investeringsvilje og på sikt kan en risikere at det blir igjen svært få, eller i verste fall ingen produsenter innen grøntsektoren i regionen.

	Embetsledelse og administrasjonsstab	Kommunal- og beredskapsavdeling	Oppvekst- og utdanningsavdeling	Sosial- og helseavdeling	Landbruk og bygdeutvikling	Miljøvern-avdeling
Telefon	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00
Telefaks	73 19 91 01	73 19 91 01	73 19 93 51	73 19 93 01	73 19 91 01	73 19 91 01
E-post:	postmottak@fmst.no	Internett: www.fylkesmannen.no/st		Organisasjonsnummer: 974764350		

Utvalget mener at for å håndheve reglene som skal sikre god handelsskikk i dagligvarebransjen og forbrukernes interesser gjennom hele verdikjeden trengs det et organ som kan følge opp dette. Utvalget foreslår at dette legges til en egen instans, et ombud, som organisatorisk legges inn som en del av forbruker- og matmyndighetene. Det legges til grunn at alle aktørene i matkjeden, både primærprodusentene, leverandørene, paraplykjedene og kjøpmennene, kan melde inn saker til ombudet. Også arbeidstakere og forbrukere bør ha en slik adgang. Fylkesmannen stiller seg positiv til at det opprettes et eget ombud eller en annen form for instans som kan følge opp spørsmål av denne karakter. Et slikt organ vil ikke bare kunne håndheve regler, men vil også kunne være med på å styrke omdømmet til hele matkjeden.

Utvalget mener det er riktig å utvikle bedre verktøy for å lette forbrukernes muligheter for å sjekke vareutvalg, kvalitet og for å kunne gjennomføre prissammenligninger.

Det foreslås en offentlig finansiert dagligvareportal som i størst mulig grad bør bidra til at den enkelte forbruker får god informasjon om alle alternative valg som er tilgjengelig i markedet.

Portalen foreslås å ha en brukervennlig utforming som gir brukeren mulighet til å rangere produkter etter pris og/eller egenskaper. Som eksempel vises det til at en forbruker bør like enkelt kunne finne fram til økologiske alternativer eller næringsdeklarasjon, som å finne fram til laveste pris for en bestemt vare. Markedsportalens hovedmål skal være å gi forbrukeren makt og mulighet til å ta gode valg. Fylkesmannen støtter dette forslaget.

Utvalget av produkter varierer fra butikkjede til butikkjede. En dagligvareportal vil også kunne vise hvilke butikker som har det beste utvalget av økologiske varer, det beste utvalget av lokalprodusert mat og andre matspesialiteter.

En dagligvareportal kan være et mulig sted for formidling av forbrukerkunnskap. Kunnskap av denne typen kan også være nyttig for produsentene.

Når det gjelder matmerking foreslår utvalget at forbrukerne skal kunne gjennomføre informerte valg. Da er det viktig at man får tilstrekkelig informasjon om maten som kjøpes. Utvalget anbefaler også at næringsdeklarasjon på dagligvarer blir obligatorisk. Forbrukerne skal alltid få informasjon om hva maten inneholder, det foreslås også opprinnelsesmerking. Fylkesmannen slutter seg også til dette forslaget om matmerking.

Matmaktutvalget påpeker at dette forutsetter kunnskap om hva maten inneholder, hvor og hvordan den er produsert, og at det er avgjørende at merkingen av produktene er relevant, nøyaktig, forståelig og synlig.

Matproduksjon har i dag et regelverk som til en viss grad krever en beskrivende innholdsdeklarasjon, en kan derfor anta at det er realistisk få til en mer fullstendig og utfyllende matdeklarasjon uten altfor store kostnader og ressursbruk.

Mange som kjøper økologisk mat begrunner valget med at økologisk produksjon er spesielt miljøvennlig og dyrevennlig. Flere av de som handler økologisk er

også opptatt av helseaspekter, smak og opplevelse. Matforbruk kan av den grunn være en viktig del av den enkeltes verdivalg. Et godt system for matmerking vil også kunne være med på å vise at innkjøp av mat ved siden av pris også er et verdi- og kulturelt valg. Å vise slike sammenhenger er viktig for både økologisk- og lokalmatproduksjon.

Merking som synliggjør miljø og kvalitet vil kunne gjøre det lettere for forbrukeren å se at det er kvalitetsforskjeller på mat. Det kan i sin tur være med å bidra til og komme vekk fra det sterke fokuset på pris. Et for sterkt fokus på pris kan være med på å tilsøre at mat har ulike kvaliteter. Et sterkere fokus ulike matkvaliteter kan i sin tur også være med på at både matprodusenter og at dagligvarekjedene vektlegger dette bedre.

Fylkesmannen ser det som viktig at matmerkingen har en deklarasjon som tar hensyn til miljøegenskaper og helseeffekter. Skal en nå både nasjonale og internasjonale miljø- og helsemålsettinger er det viktig at også matmerking inngår i dette.

Utvalget anbefaler at flere forhold muligens bør vurderes nærmere av relevante myndigheter og aktører. Det pekes her på om en skal:

- Vurdere nærmere konkurranseforholdene innen storhusholdning og servicemarkedet.
- Ta initiativ til en studie av pristransmisjonen i matkjeden.
- Utvikle kostnadsreducerende distribusjonsløsninger for småskalaprodusenter.
- Følge utviklingen i EU med tanke på tiltak som kan være relevante for å fremme balanserte maktforhold og en sunn konkurranse i den norske matkjeden.
- Vurdere nærmere behovet for en norsk franchise lov.

Fylkesmannen slutter seg til dette. I utredningen pekes det på behovet for åpenhet i alle ledd i matkjeden. Debatten i media i etterkant av fremleggningen av matmaktmeldingen har til dels vært heftig med både sterke meninger og påstander. En del av dette lar seg ikke trolig dokumentere fordi det ikke finnes noen god dokumentasjon. Ved å foreta utredninger av den typen som det nå foreslås vil en kunne påvise om det er forekommer noe kritikkverdig, og motsatt at en dokumenterer at det ikke forekommer noe som er kritikkverdig. Slik dokumentasjon er viktig både for forbrukere, dagligvarekjedene, leverandørene og produsentene.

Med hilsen

Jørn Aksel Krog
Fylkesmann

Tore Bjørkli
Landbruksdirektør